

присудження); бібліографія (основні праці вченого (монографії, посібники, підручники, статті – загалом не більше п'яти); праці про нього за останні 10 років (друковані та електронні ресурси – загалом не більше п'яти); портрет (посилання на джерело). Для створення довідки використовуємо переважно найновіші актуальні біографічні джерела (п'ять років за наявності), подаємо перевірену (достовірну) інформацію у лаконічній формі (до чотирьох тисяч знаків). Безперечно біографічні довідки в енциклопедичному словнику будуть різні за обсягом відповідно до ступеня розроблення наукової біографії.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Енциклопедичний біографічний словник як форма представлення колективного портрета педагогів України (друга половина XIX – початок ХХІ ст.): критерії та підходи. *Biography. Біографіка. Біографістика* : зб. пр. Ін-ту біогр. дослідж. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. Вип. 2 : Людина науки у вітчизняній біографіці : матеріали XIX Біогр. читань, присвяч. пам'яті засн. і першого дир. Ін-ту біогр. дослідж. НБУВ д-ра іст. наук, проф. В. С. Чишка (1951–2003) (Київ, 7 черв. 2023 р.). С. 158–162. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/737020/> (дата звернення: 16.10.2023).
2. Березівська Л. Д. Штрихи до біографічних портретів українських педагогів першої третини ХХ ст. *Biography. Біографіка. Біографістика* : зб. пр. Ін-ту біогр. дослідж. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2022. Вип. 1 : Сучасні моделі біографічних реконструкцій : матеріали XVIII Біогр. читань, присвяч. пам'яті засн. і першого дир. Ін-ту біогр. дослідж. НБУВ д-ра іст. наук, проф. В. С. Чишка (1951–2003) (Київ, 9 черв. 2022 р.). С. 133–136. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004350> (дата звернення: 16.10.2023).
3. Горбань Ю. А. Концептуальні засади дослідження вітчизняної біографістики. *Сторінки історії* : зб. наук. пр. / Нац. техн. ун-т України «Київський політехнічний інститут», Каф. історії, Асоц. істориків вищ. шк. України. Київ, 2011. Вип. 32. С. 194–202. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/2322> (дата звернення: 16.10.2023).
4. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії : Закон України від 21 берез. 2023 р. № 3005-IX. *Законодавство України* : база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text> (дата звернення: 16.10.2023).

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ В УКРАЇНІ

Т. Д. Кочубей, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

У сучасних умовах в українському суспільстві розвиваються і поширюються дослідження з проблем педагогічної біографістики. Свідченням цього є наукові праці таких учених як Л. Д. Березівська (цифрові біографічні ресурси і онлайн-проекти), В. І. Попик (вітчизняна біографіка в контексті історичних і культурних реалій Центрально-Східної Європи), Л. І. Буряк (біографічний роман у фокусі індустрії коміксів: pro et contra), О. В. Плющик (колективна пам'ять: біографії героїв російсько-української війни у вуличному просторі), Т. А. Гришина (біобібліографічні дослідження персоналій польських письменників в Україні (2010–2021 рр.)), С. В. Блиндарук (Василь Стус: довідково-біографічні джерела у фондах Національної бібліотеки України імені

В. І. Вернадського), дисертаційне дослідження І. І. Розман «Розвиток педагогічної біографістики в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття» та інші.

У контексті порушеної проблеми хочемо привернути увагу до монографії «Українська педагогічна біографістика (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» [3] та дисертаційного дослідження [2] І. І. Розман. Досить вагомим для дослідження педагогічної біографістики є представлений у монографії четвертий розділ «Біографістика в контексті наукового дискурсу сучасної історико-педагогічної науки (90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.)», в якому авторка зацентрувала на таких питання розвитку педагогічної біографістики в Україні як:

- біографістика в контексті наукового дискурсу сучасної історико-педагогічної науки (90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.);
- проблема персоніфікації історії розвитку освіти і педагогічної думки в Україні;
- фахові педагоги як об'єкт української історико-педагогічної науки;
- структурно-типологічний аналіз досліджень про представників різних галузей знань як педагогічних персоналій;
- персоніфікований напрям педагогічної компаративістики [3].

У ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського здійснюється НД «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (2023–2025, керівник – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Л. Д. Березівська). У межах дослідження наповнюється унікальний електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» (<https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/>) як форма поширення педагогічного біографічного знання в освітньо-науковому просторі. Нині він містить біографічну та біобібліографічну інформацію про понад 80 українських і закордонних педагогів [1; 4].

Заслуговує на увагу збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції з історії освіти з міжнародною участю «Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання» (гол. ред. колегії Л. Д. Березівська, 2023) [1].

Тобто розвиток педагогічної біографістики в Україні – малодосліджена, але актуальна тема, популярність якої зростає, особливо, коли йдеться про вивчення творчості славетних діячів педагогіки. Усе це свідчить про безперечне як теоретичне, так і практичне значення педагогічної біографістики.

Список використаних джерел

1. Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. участю, 16 трав. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Від. пед. джерелознавства та біографістики ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Міхно О. П., Антоненко Н. Б., Тарнавська С. В., Серета Х. В. Вінниця : Твори, 2023. 154 с. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=35062> (дата звернення: 12.10.2023).

2. Розман І. І. Розвиток педагогічної біографістики в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Мукачів. держ. ун-т, Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Мукачево ; Тернопіль, 2021. 614 с.

3. Розман І. І. Українська педагогічна біографістика (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : монографія / Мукачів. держ. ун-т. Ужгород : РІК-У, 2020. 616 с.

4. Berezivska L. D., Pinchuk O. P., Hopta S. M., Demyda Y. F., Sereda K. V. Creation of information and bibliographic resource «Outstanding educators of Ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities. *Інформ. технології і засоби навчання*. 2022. Т. 87, № 1. С. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825>.

ДОВІДКОВО-ДОПОМІЖНИЙ АПАРАТ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО БІОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)»

*О. П. Міхно, доктор педагогічних наук, директор
Педагогічного музею України, провідний науковий
співробітник відділу педагогічного джерелознавства та
біографістики*

У межах виконання наукового дослідження «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (2023–2025) (науковий керівник – Л. Д. Березівська) триває робота наукових співробітників відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського над енциклопедичним біографічним словником «Педагоги України (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.)». Результати поточної діяльності науковці систематично висвітлюють у публікаціях, тематика яких стосується як загальних питань української педагогічної біографіки, так і життєписів педагогічних персоналій, які стануть основою енциклопедичного словника [1–7, 9–17]. Видання також міститиме довідково-допоміжний апарат.

Нагадаємо, що апарат книги – це додаткові тексти, які долучаємо до видання з метою створення зручних умов для користування нею (довідково-допоміжний апарат) та для кращого розуміння змісту (науково-довідковий апарат) [8]. До довідково-допоміжного апарату належать: анотація, додатки, покажчики, зміст. Розглянемо детальніше покажчики та додатки, які можуть увійти в структуру майбутнього словника, стисло аргументуючи їхню доцільність.

Іменний покажчик: наводяться імена персоналій, чії біографічні довідки вміщено у словнику. Такий покажчик частково збігатиметься зі змістом, однак у ньому буде зазначено не лише ті сторінки, де розміщено біографічну довідку про педагога, а й ті, де його ім'я згадано в іншій довідці. Це продемонструє творчі зв'язки між педагогами, їхню співпрацю, наступність і спадкоємність у розвитку українського шкільництва й педагогічної науки. Також у цьому покажчику можуть бути й імена авторів словника та авторів праць про педагогів з бібліографії в біографічній довідці із зазначенням відповідних сторінок.